

5. Цірат Г. Державні суди та міжнародний комерційний арбітраж: український досвід: [Електронний ресурс] / Геннадій Цірат // Юридична газета онлайн. – 2018. – Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodniy-arbitrazh-ta-adr/derzhavni-sudi-ta-mizhnarodniy-komerciyniy-arbitrazh-ukrayinskiy-dosvid.html>.

Костюковська О.В.

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

АНАЛІЗ АКТУАЛЬНИХ КОНЦЕПЦІЙ ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сьогодні, зважаючи на унікальний характер Європейського Союзу, сформувався принципово різні та достатньо обґрунтовані позиції та підходи щодо визначення його правової природи. Дана проблематика обумовлена особливостями організації та функціонування інституційної системи, що має ознаки наднаціональності і проводить політику, спрямовану на ефективне вирішення завдань європейської інтеграції. Відтак, наразі серед найбільш поширених точок зору щодо правової природи Європейського Союзу висловлюють концепції федерації, конфедерації, міжнародної регіональної організації, об'єднання особливого характеру з автономним правопорядком. Так, кожна з них має раціональне зерно, однак і викликає дискусії серед науковців, що й слугує підставою стверджувати про актуальність питання.

Для обґрунтування свого підходу «федералісти», як правило, висувають основні наступні аргументи: наднаціональний характер інститутів європейських співтовариств; конституційна природа установчих договорів про європейські інтеграційні об'єднання; формування засад співробітництва федерального характеру між інститутами співтовариств та національними державами [1, с. 128].

Тим не менше, вищевказана концепція цілком не виправдовує тверджень про правову природу Європейського Союзу, оскільки останній має й окремі ознаки конфедерації. Так, до його складу входять суверенні держави, у громадян яких є власне національне громадянство,

а союзне громадянство є додатковим; держави мають право виходу зі складу Європейського Союзу; дія права Союзу поширюється лише на території держав-членів; країни здійснюють співробітництво у сфері зовнішньої політики та оборони, але кожна з них може виступати в міжнародних відносинах самостійно. У свою чергу, ця позиція також не вичерпує всіх ознак конфедерації, оскільки має й ряд інших (спільна грошова одиниця – євро, наявність інституту європейського громадянства, примат права Союзу над правом країн-членів та інші).

Відповідно до концепції, за якою Європейський Союз є міжнародною регіональною організацією, вважають, що основою його створення та функціонування є установчі договори, що укладались під впливом і у відповідності до норм права міжнародних договорів. Окрім цього, Союз має власні органи, мету та завдання, характерні для міжнародних утворень.

Що ж до наступної позиції про об'єднання особливого характеру з автономним правопорядком можна стверджувати, що це своєрідна концепція синтезу, оскільки враховує викладені вище положення і є свого роду найбільш прийнятною на сучасному етапі розвитку Євросоюзу. Прибічники наголошують на делегуванні частини повноважень країнами-членами, на пріоритетності норм права Союзу, їх пряму дію на внутрішні правопорядки держав.

Окрім таких «класичних» концепцій, у літературі викладено не менш цікаві погляди на правову природу Європейського Союзу. Для прикладу, французький економіст і політик, видатний європейський діяч, Президент Європейської Комісії (1985-1995) Жак Делор схилився до розуміння Євросоюзу у якості «федерації держав і народів», називаючи при цьому ЄС «непізнаним політичним об'єктом». Завідувач кафедри права ЄС Московської державної юридичної академії С. Ю. Кашкін розуміє ЄС як «наднаціональну організацію політичної влади, сповнену діалектичних суперечностей: вона формувалась спочатку з використанням інструментів міжнародного права, але розвивалась у федеративному, державоподібному напрямку. Правове регулювання діяльності цієї організації здійснюється цілком визнаною власною правовою системою, яка забезпечує їй юридичну інфраструктуру, достойну держави. Ця система прагне відповідним чином «налаштувати» і вмістити в себе на наднаціональному рівні й в оновленій якості правові норми і механізми міжнародного і внутрішньодержавного права, які інколи здаються полярними і еkleктичними, а також традиції різних

правових сімей і правових систем найбільш розвинутих країн світу» [1, с. 127].

Від часу свого заснування і дотепер ЄС є об'єднанням особливого характеру, правова природа якого має квазідержавний (квазіфедеративний) характер. Значною специфікою відрізняються і установчі акти ЄС, що проявляється в наявності у них рис як міжнародно-правових договорів (суб'єктний склад; способи розробки, укладання та введення їх у дію тощо), так і деяких ознак конституції (зокрема, основоположний характер, широта предмета правового регулювання; найвища юридична сила; пряма дія тих норм, які носять чіткий і безумовний характер; особливий порядок прийняття і внесення змін) [2, с. 270]. Цікаво, що Договір про функціонування ЄС визнається конституційною хартією цього об'єднання, незважаючи на те, що укладений він у формі міжнародного договору, що власне підтверджує і Суд ЄС.

Водночас слід визнати, що ЄС і нині залишається найбільш розвинутою інституційною формою регіональної інтеграції не тільки в Європі, а й у світі, оскільки такого рівня конституціоналізації правового порядку не досягнуто в жодному іншому інтеграційному об'єднанні [3, с. 31-34].

Дійсно, аналізуючи наявні концепції та погляди науковців на правову природу Європейського Союзу, можна прийти до висновку про специфічний характер такого утворення, тому з цих міркувань і слідує висновок про його відмінність від міждержавних організацій чи держав «у чистому вигляді». В контексті сучасного розвитку Європейського Союзу доктрина все ж схиляється до того, що ЄС поєднує в собі риси міжнародних міжурядових організацій та держави.

Список використаних джерел:

1. Попко В.В. Юридична природа Європейського Союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 115 (частина II)*. 2013. С. 126–133.
2. Правові системи сучасності: навч. посібник для магістрів права / [Оніщенко Н.М., Пархоменко Н. М., Тарахонич Т.І., Стрельцова О.В., та ін.]. Київ, 2012. С. 254-295.
3. Стрельцова О.В. До питання про юридичну природу Європейського Союзу та його правової системи. *Юридичний журнал*. 2013. № 1 (127). С. 31-34.